

13. Фоміна Л.Г. Міфологемний концепт лірики Миколи Вінграновського. – Режим доступу з екрану: http://bdpu.org/scientific_published/ukr_lit_2008/Fomina
14. Цимбалістий Б. Родина і душа народу // Українська душа. – Київ.:Фенікс, 1992. – С. 66-96.
15. Чеканська О.А. Цінність психолого–педагогічних поглядів Л.Т. Білецького у Кам'янець–Подільському державному українському університеті (1918–1920 рр.) // Збірник наукових праць К-ПНУ імені Івана Огієнка, Інституту психології ім. Г.С.Костюка АПН України. Випуск 10: Проблеми сучасної психології. – Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2010. – С. 790-799.

Інна БАРЧИШИНА

УДК 821.161.1-1+821.161.2-1].091

ХІАЗМАТИЧНІ ЕПІТЕТНІ СТРУКТУРИ У ВІРШАХ ПОЕТИЧНИХ ТВОРІВ М. ВОЛОШИНА ТА В. СВИДЗІНСЬКОГО

Стаття містить аналіз архітектонічних моделей епітетних структур, організованих за принципом хіазму, у віршах М. Волошина та В. Свідзінського. Здійснюється розгляд контрапозиційних та еквівалентних різновидів хіазматичних епітетних структур з позицій їхньої функціональної ролі в поетичному творі. Доводяться експресивні можливості хіазму як засобу посилення емпатичності епітетних структур і поетичного тексту.

Ключові слова: архітектоніка, еквіваленція, епітетна структура, інверсія, контрапозиція, хіазм, М. Волошин, В. Свідзінський.

Статья содержит анализ архитектурных моделей эпитетных структур, организованных по принципу хиазма, в стихах М. Волошина и В. Свидзинского. Рассматриваются контрапозиционные и эквивалентные разновидности хиазматических эпитетных структур с точки зрения их функциональной роли в поэтическом произведении. Доказываются экспрессивные возможности хиазма как средства усиления эмпатичности эпитетных структур и поэтического текста.

Ключевые слова: архитектоника, эквиваленция, эпитетная структура, инверсия, контрапозиция, хиазм, М. Волошин, В. Свидзинский.

This article analyzes architectural models of epithetical structures organized on the principle of chiasmus in poems of M. Voloshin and V. Svidzinskii. It examines contra-position and equivalent varieties of chiasmatic structures in respect of their functional role in the poetic work. Expressive possibilities of chiasmus as a means of strengthening of emphasis of epithetical structures and poetic work are proved.

Key words: architectonics, equivalence, epithetical structure, inversion, contra-positin, chiasmus, M. Voloshin, V. Svidzinskii.

Попри численні дослідження в царині теорії епітета, значна частина питань, що стосуються, зокрема, поезики епітета, й досі належним чином не висвітлена. Серед них — актуальною залишається проблема архітектонічних особливостей епітетних структур. Упродовж усього розвитку епітетології дослідники здебільшого звертали увагу на архітектоніку епітета лише побіжно, задовольняючись переважно констатацією існуючих позиційних моделей епітетних структур. Питання функціонального призначення позиційних варіантів залишаються маловисвітленими: "Стосовно позиції епітета прикметника відносно означуваного слова, ми вважаємо, що епітет може як передувати іменникові, так і розташовуватися за ним" [18, 6]. Характерно, що й на сучасному етапі вивчення епітета часто підкреслюють лише зовнішні особливості в організації епітетних структур.

Специфіка архітектонічного розташування епітетів у жанрововизначеному тексті (весільні голосіння) розглядалась Ю. Кругловим: "Важливо в архітектонічному плані також розміщення епітетів у вірші" [13, 43]. Проте, розгляд розташування епітетів у віршах обмежується фольклорним матеріалом й до того ж виявляє суперечливість поглядів Ю. Круглова, який робить висновок, що "архітектонічна функція епітета є для нього невідомою" [13, 45]. Однак, за уважного розгляду архітектонічних можливостей епітета ця теза легко спростовується. Філологи, які торкаються проблем архітектонічних особливостей епітетних структур, переконливо доводять, що "загальні функції епітета в архітектоніці поетичного твору віддзеркалюють прояви характерних рис індивідуального поетичного стилю" [8, 207]. Тому особливості архітектоніки епітетних структур та їхнього функціонального призначення в посиленні експресивності поетичного тексту залишаються актуальною ланкою у вивченні поезики епітета.

Увагу дослідників неодноразово привертала такі позиційні варіанти розташування епітетів як паралелізм та інверсія (Л. Турсунова [22], Л. Гусева [11], Я. Кравцов [12], О. Грабовецька [10], та ін.). Особливий інтерес викликає комбіноване поєднання цих синтаксичних засобів. Як "результат

одночасного використання двох синтаксичних прийомів — інверсії та паралелізму" [21, 76] утворюється хіазм — унікальна фігура експресивного синтаксису, яка "виступає одночасно й інтонаційно-ритмічною фігурою" [2, 237] і "якоюсь мірою загальноестетичною категорією, яка втілює вічне прагнення людини до гармонії, до симетрії" [2, 236]. Здатність хіазму до посилення емфатичності поетичного тексту, "можливості найтонкішої семантичної та емоційної нюансировки, які відкриває ця структура" [2, 235] роблять хіазм вагомим об'єктом наукового зацікавлення.

Здебільшого хіазм розглядають як синтаксичну фігуру (Е. Береговська [2], О. Крилова [14]). Проте, як справедливо зауважує Н. Бушеньов, хіазм може виявлятися на рівні семантичних структур, а також існувати в тексті імпліцитно ("прихований" хіазм): "хіазм не може бути зведений лише до фігури мовлення" [5]. Дж. Брек розглядає хіазматичні конструкції як чинники композиційного членування тексту та засоби "концентричного розгортання" сюжету [3]. Концепція Дж. Брека знаходить відгомін у сучасних дослідженнях, автори яких висвітлюють хіазм як "центральний смисловий фокус", який "підкреслює головну ідею й тему, яку автор прагне передати читачам" [4]. А. Агапов звертає увагу на один із найважливіших принципів хіазму — інклюзію ("ефект обрамлення"), що забезпечує смислову повноту та цілісність тексту, а також наголошує на фонічній функції хіазму як "факторі ритму" [1]. Хіазмом як принципом організації звукових структур цікавляться Г. Векшин [6], П. Томас [27] та ін. Г. Юркевич застосовує хіазм для ілюстрації особливостей художнього втілення архетипу двійника [25], а Т. Мермолл переводить хіазм в семантичну площину і вивчає його на рівні тропів [26]. Саме такі тенденції стають переконливо продуктивними. Розгляд структурно-організаційного принципу хіазму бачиться доцільним на рівні епітетних структур.

У руслі сучасних досліджень хіазму, його природи та функціональних можливостей привертають увагу хіазматичні епітетні структури. Такі архітектонічні моделі передбачають розміщення двох епітетних структур одна відносно іншої за принципом хіазму. В хіазматичних епітетних структурах означальні та означувані частки розташовуються за оберненим паралелізмом. Аналіз хіазматичних епітетних структур видається доцільним у межах вірша. Вірш як "графічно окреслений складник ритмо-інтонаційного мовлення" та "основна одиниця віршового ритму" [15, 189] складає основу для втілення ритміко-інтонаційної функції хіазму.

Оскільки аналіз багатьох літературних явищ є особливо продуктивним у компаративному аспекті, предметом дослідження доцільно обрати хіазматичні епітетні структури у віршах поетичних творів М. Волошина та В. Свідзінського, що зумовлено виразною подібністю "смислової, ритміко-інтонаційної та синтаксичної конструкції" [20, 194] творів обох поетів. Світогляди цих авторів зближує їхнє прагнення до створення гармонії шляхом реалізації принципів симетричності, відображення, дзеркальності. "У творчості М. Волошина пантеїстичне відчуття полярності й відображення розповсюджується на світовідчуття загалом, стає особливістю поезики" [16, 34]. Подібне світовідчуття дослідники відзначають й у творчості В. Свідзінського: "Особлива міфореальність виникає в поезіях В. Свідзінського також завдяки використанню ефекту віддзеркалення" [17, 90]. Тому, цілком допустимо, що хіазм, який передбачає "перестановку за принципом дзеркальної симетрії" [2, 237], набуває характеру не випадковості в творчості російського та українського поетів. Аналіз позиційних моделей епітетних структур, утворених за принципом хіазму, дасть можливість простежити зв'язок архітектонічних особливостей епітета з його емфатичними можливостями, наблизить до глибшого проникнення в ідейно-естетичну сутність поетичної спадщини М. Волошина та В. Свідзінського.

Природа хіазму, в основі якої — гармонія протилежностей, передбачає наявність двох основних принципів — протиставлення та зближення. Та не зважаючи на те, що обидва принципи співіснують в одній структурі, в залежності від семантичного наповнення останньої в окремих випадках один із них актуалізується з більшою силою. Так серед архітектонічних моделей епітетних структур у віршах В. Свідзінського та М. Волошина відзначаємо два різновиди хіазму за його семантичною функцією. Перший різновид хіазму наближається до контрапозиції (за Береговською) — логіко-семіотичного варіанту хіазму, що виражає "контраст, протиставлення об'єктів та їхніх якостей" [2, 229], другий — до еквівалентії, що передбачає "тотожність об'єктів" [2, 230]. Зазначимо, що така класифікація хіазму стосовно позиційних моделей епітетних структур носить дещо умовний характер, оскільки в утворенні хіазматичних епітетних структур першочергову роль відіграють архітектонічні, а не семантичні чинники.

Контрапозиційні хіазми епітетних структур у віршах В. Свідзінського актуалізують контрастність у семантиці означальних частин, означуваних слів, а також протиставлення семантики означального однієї структури означуваному слову іншої. Яскравим прикладом контрапозиційного хіазму епітетних структур є вірш "*В дальній подалася світ, кинувши доню малу*" з поезії "Дочка Білігиди" [19, 347]. Епітет "*малу*" за рахунок інверсійного розташування увиразнюється, оскільки "розміщення прикметника після означуваного слова привертає до нього особливу увагу; таким чином акцентується його значення" [23, 77]. У вірші вперше з'являється лейтмотивна опозиція матері й доньки, архітектонічно підкріплена контрарним розташуванням епітетів, дистантність яких у вірші увиразнює відчуження, віддалення матері, посилює відчуття самотності й покинутості ліричної героїні.

Імплицитний колористичний контраст посилюється хіазмом епітетних структур у вірші "*Між сірих grabів берези білі*" [19, 60]. Контрарне розташування епітетів увиразнює протиставлення ознак та їхніх носіїв за кольором. Поява епітета "*білий*", емфатичність якого посилена інверсією, актуалізує семантичні відношення полярності, що виникають між образом мороку, що уособлює смуток та безвихідь й образом білих беріз, що вносить світло й стає орієнтиром на шляху ліричного героя. Така архітектонічна модель у поєднанні з порівнянням "*як похоронні свічі*" переводить образ білих беріз у площину символічного. За народними повір'ями "у східних та західних слов'ян священна береза вважалася кращим природним оберегом" [7, 78], а "свічка мертвих" означала, що таємниче поряд, але не завжди й не всім потрібно йти слідом за ним" [24, 446]. Таким чином, хіазматичні епітетні структури вірша увиразнюють протистояння двох світів, що відкриваються перед ліричним героєм: з одного боку — світу темного, неосяжного, ворожого, з іншого — світлого, який оберігає від небезпеки й дарує надію на порятунк.

Хіазматична модель епітетних структур у розглянутому вірші, окрім архітектонічних засобів актуалізації смислів, утворює виразний фонічний малюнок. У вірші має місце звуковий хіазм (Р Б — Б Р) в означуваних словах та протиставлення тих самих звуків (Р — Б) в означальних: "*між сірих grabів Берези Білі*". Така метафонія (за Г. Векшиним) діє як "фактор динамізації мовлення: звуковий ряд вірша відчутно протистоїть інерції ехоподібного повторення сегментів" [6] та створює сугестивний пласт для посилення лейтмотивного контрасту поезії.

Контрапозитивний хіазм епітетних структур у вірші "*Нежданий сніг упав на брость зелену*" [19, 24] увиразнює ефект несподіванки, раптовості. Роль втілення контрасту приймають на себе означувані слова "*сніг*" та "*брость*", що позначають поняття зазвичай не співмірні в часі. Розташування означуваних слів поряд підкреслює зближення понять, посилюючи таким чином ефект несподіванки. Цьому сприяє й контрарне розташування епітетів. Інверсійність і тавтологічність епітета "*зелений*" надають йому особливої експресивності — саме він вносить у поетичний твір мотив надії й всепереможної молодості, який повноголосо звучить у двох останніх віршах поезії.

Контрастність семантики означуваного слова однієї епітетної структури й семантики означального іншої структури увиразнюється хіазмом у вірші "*Скорше тихий сніг стане другим літа*" [19, 325]. Фігура хіазму акцентує семантику взаємовиключності контрастних понять, посилює мотив нездійсненності мрій ліричного героя, неможливості повернення втраченого часу. Характерно, що перші чотири строфи поетичного твору, в яких втілювались спогади ліричного героя й туга за молодістю, характеризуються численністю інверсійних епітетів. Така архітектонічна особливість підкреслює прагнення героя до повернення минулого.

Контрапозитивний різновид хіазму в поетичних творах М. Волошина виступає яскравим засобом посилення емфатичності епітетних структур. Так у поезії "Второе письмо" вірш, який справедливо можна вважати ключовим в ідейно-тематичному розрізі, архітектонічно організований за принципом хіазму епітетних структур: "*Земная смерть есть радость Бога*" [9, 69]. Позиційна наближеність означуваних слів семантично зближує поняття "смерть" та "радість". У свою чергу контрарне розташування епітетів стає розгадкою до такого, здавалося б, незбагненого зближення. Архітектонічна антонімія епітетів "*земная*" і "*Бога*" вносить мотив протистояння земного, тлінного та божественного, вічного. Саме за такого протистояння з перевагою останнього (у вірші акцентується інверсійний епітет "*Бога*") земна смерть для людини стане радістю. Епітет "*земная*" натякає на існування іншої смерті — духовної, яка перетворює людину лише на "*тень Аида*", що "*не страдала, не жила*" і для якої необхідно "*...крови жертвенной напиться, / Чтобы понять язык людей*" [9, 68]. Вірш у контексті поетичних рядків, які містять алюзію на біблійний сюжет про Христове воскресіння, увиразнює ідею прославлення жертвовного життя заради життя вічного.

Окремі контрапозитивні хіазми епітетних структур у віршах М. Волошина відзначаються контактним розташуванням епітетів, наприклад: "*И арки черные и бледные огни*" [9, 66], "*Обрывы черные, потоки красных щебней*" [9, 91], "*И в душу детскую — кровавые мечты*" [9, 252] та ін. Така архітектонічна модель наближує смисли означальних частин і створює ефект епатажу через поєднання протилежного. Подібну функцію виконує контактна позиція означуваних слів-антонімів у вірші "*Ты слезный свет во тме железной*" [9, 73]. Позиційна наближеність протилежних понять стає штрихом увиразнення до образу ліричної героїні, підкреслює складну суперечливість її внутрішнього світу та разом з тим цілісність душі, складену з мозаїки контрастів. Це доводять і семантичні особливості епітетних структур — контрастність смислових акцентів у структурі "*слезный свет*", наявність епітетної вилки "*горький звездный свет*", а також фонічна природа епітетних структур, яка складає звукову основу цілісності — звукова анафора (*Слезный Свет*) та еквіфонія в означальних частинах епітетних структур (*сЛЕЗНый — жеЛЕЗНой*).

Виразну експресію створює хіазм у віршах, де виникають антонімічні відношення між епітетом однієї структури й означуваним словом іншої, наприклад: "*Факел жизни — огненная смерть*" [9, 84], "*Луч радости на семицветность боли*" [9, 201]. Емфатичність епітетних структур посилюється

епітетами в іменниковій формі (*факел життя, луч радості, семицвітність боли*).

Архітектонічні моделі епітетних структур, утворених за принципом еквіваленції, в поетичних творах В. Свідзінського та М. Волошина ґрунтуються на семантичному зближенні епітетів, яке підсилюється їхнім контактним розташуванням. Прикладами еквівалентних хізмів епітетних структур у поезії В. Свідзінського є вірші "До лона свіжого пахучої землі" [19, 18], "Народів братніх з'єднана держава" [19, 286], "Міста раді, щасливі села" [19, 334] та ін. Функція такого розташування епітетних структур полягає в створенні єдиної цілісної "надознаки", що здатна охопити два поняття, наблизити їх, звівши до однієї спільної якості. "Механізм контактної інверсії є універсальним для мови засобом посилення внутрішньої спаяності словесних і синтаксичних конфігурацій" [6]. Еквівалентні хізматичні структури з контактним розташуванням епітетів сприяють архітектонічній і смислової цілісності вірша.

Емфатичність архітектонічних моделей епітетних структур у віршах В. Свідзінського посилюється фігуральними особливостями та фонічними характеристиками епітетів. Так у вірші "Там і лежатиме нишком, підступний, притаєний ворог" [19, 106] наростання експресії забезпечується ампліфікацією парних епітетів "підступний", "притаєний". У вірші "Життя нового і нових надій" [19, 289] увиразнення епітетних структур відбувається через семантично тотожні означальні частини (*нового, нових*) та звукову анафору (*Життя Нового і Нових Надій*). У вірші "Пручається веселий вітер дзвінко" [19, 290] еквівалентний хізм епітетних структур ускладнений дистантним епітетом "дзвінко". Оскільки "поява в тексті інверсійної частини змушує читача чи слухача повернутися назад і включити вихідну форму в хізматичне ціле" [2, 234], таку позицію епітета увиразнено звуковою анафорою всередині вірша (*Веселий Вітер*), сприяє сприйняттю поетичного образу як художньої цілісності.

У віршах В. Свідзінського мають місце еквівалентні хізми з контрарним розташуванням епітетів. Така архітектонічна модель, що ґрунтується одночасно на позиційній полярності епітетів та їхньому семантичному зближенні має великий емоційний потенціал. Вірш "Сонячні вихори в пасма блискучі" [19, 108] тематично й архітектонічно продовжує профетичний мотив передбачення поетом власної загибелі. Контрарне розташування семантично наближених епітетів створює ілюзію роз'єднаності, посилює тривожне передчуття того, що "...розімчать, розметають / Сонячні вихори ... / Спалене тіло ... / Мір'ядом бездумних частинок". У вірші "Густі лани течуть повноколосо" [19, 327] такий варіант хізму епітетних структур створює відчуття всеохопності рідної землі, її щедрої родючості.

У віршах М. Волошина еквівалентний хізм епітетних структур стає одним із засобів звукового оформлення поетичного тексту. Яскравим прикладом цього є сонет "Парижа я люблю осенний, строгий плен..." [9, 28], для якого характерні численні інверсійні моделі епітетних структур і хізми, увиразненні звуковими повторами. Вірш "И пятна ржавые сбежавшей позолоты" відзначається звуковою анафорою означуваних слів (*Пятна, Позолоты*) та еквіфонією в контактних розміщених епітетах (*рЖАВые, сбеЖАВшей*). Три завершальних вірші другої строфи побудовані за принципом еквівалентного хізму, причому два з них об'єднані римою, й два — анафорою:

*Дыханье тяжкое прерывистой работы,
И жизни будничной крикливые заботы,
И зелень черную, и дымный камень стен.*

Ампліфікація однотипних хізматичних віршів із семантично наближеними епітетами сприяє розміреності ритму й підкреслює ту одноманітність, узвичаєність життя, що протікає серед "суворого полону" паризької осені. Цю тему в аспекті архітектоніки підхоплює еквівалентний хізм у вірші "Большое колесо и Башня-великаниша". Семантично наближені епітети, розташовані в анакрузі й епікрузі вірша створюють своєрідне смислове обрамлення, що увиразнює мотив замкнутості людини серед однотипності сірих буднів. Мотив повторюваності увиразнюється й фонічними особливостями віршів — наскрізною алітерацією на **Н** та **Ш** й звуковим паралелізмом **Б** — **Л**: *И зелеНь черНую и дымНый камеНь стеН, БоЛьШое коЛесо и БаШня велИканШа*.

Контактне розташування епітетів у хізмах-еквіваленціях у поезіях М. Волошина виконує ту саму функцію, що й у віршах В. Свідзінського, тобто забезпечує семантичну цілісність вірша за рахунок створення єдиної якості, спільної для двох понять. Така архітектонічна модель сприяє глибшому проникненню в місткі поетичні образи: "Я иду дорогой скорбной в мой безрадостный Коктебель" [9, 89], "Там дышит тяжело усталый Океан" [9, 90], "В ветрах тоски уныло шелестит" [9, 123] та ін. Значний експресивний потенціал містять еквівалентні хізми з контрарним розміщенням епітетів. Так у вірші "В пустых сердцах звучало глухо: "Нет!" [9, 95] дистантність епітетів архітектонічно увиразнює тему згасання почуттів і роз'єднаність колись близьких людей. Інверсійність епітета "глухо" виділяє його в семантичному аспекті та підкреслює відчуття порожнечі й безвиході, в якій опинилися ліричні герої.

Аналіз архітектонічних моделей епітетних структур у віршах М. Волошина та В. Свідзінського показав, що хізм у творчості обох поетів виступає дівим засобом посилення емфатичності епітетних структур і поетичного тексту. В залежності від семантики епітетних структур, які можуть актуалізувати відношення контрастності або ж тотожності якостей та об'єктів, у творах поетів мають місце два різновиди хізму — контрапозиція та еквіваленція. Однак двоїста природа хізму, що передбачає

гармонію, засновану на симетрії протилежностей, робить таке виділення варіантів хіазму дещо умовним і дозволяє говорити про контрапозиційні та еквівалентні хіазми як результати посилення одних і послаблення інших відношень у межах єдиної хіазматичної структури. Архітектонічні моделі епітетних структур, організовані за принципом хіазму, в поетичних творах М. Волошина та В. Свідзінського стають носіями лейтмотивних значень, забезпечують ритміко-інтонаційну та фонічну цілісність вірша, створюють емоційно-експресивну основу для висвітлення смислових нюансів поетичного тексту.

ЛІТЕРАТУРА

1. Агапов А. В поисках существенных дефиниций молитвословного стиха / Свящ. Алексей Агапов // Вестник ПСТГУ III : Филология. — 2010. — Вып. 2 (20). — С. 7—24.
2. Береговская Э. М. К теории фигур: Семантико-функциональная характеристика хиазма / Э. М. Береговская // Известия Академии Наук СССР. — Серия литературы и языка. — Т. 43. — № 3. — 1984. — С. 227—237.
3. Брек Дж. Хиазм в Священном Писании / Протоиерей Джон Брек ; пер. с англ. Елена Майданович. — М. : Общедоступный Православный Ун-т, основанный протоиереем Александром Менем, 2006 — 350 с.
4. Бурканова О. П. Фигуры противоположности в богослужебном тексте (на материале немецкого языка) / О. П. Бурканова // Научный вестник Воронежского государственного архитектурно-строительного университета. — Серия : Современные лингвистические и методико-дидактические исследования. — 2010. — № 13. — С. 40—47.
5. Бушенев Н. Т. К разработке основ лингвистического анализа хиазма / Н. Т. Бушенев // Вестн. Череповец. гос. ун-та. — Череповец, 2008. — № 2. — С. 54—58.
6. Векшин Г. В. Метафония в звуковом повторе (к поэтической морфологии слова) [Электронный ресурс] / Г. В. Векшин. — Режим доступа: <http://www.nlobooks.ru/rus/magazines/nlo/196/856/875>
7. Вовк О. В. Энциклопедия знаков и символов / О. В. Вовк. — М. : Вече, 2006. — 528 с.
8. Волковинский О. С. Місце і значення епітета в архітектоніці балад В. Свідзінського / Волковинський О. С. // Наукові праці Кам'янець-Подільського державного університету : Філологічні науки. Випуск 13 / відп. ред. Є. І. Сохацька. — Кам'янець-Подільський : ПП Заріцький, 2006. — С. 205—214.
9. Волошин М. Собрание сочинений : в 10 т. — Т. 1. : стихотворения и поэмы 1899—1926 / сост. и подгот. текста В. П. Кутченко, А. В. Лаврова; коммент. В. П. Кутченко / Максимилиан Волошин. — М. : Эллис Лак, 2000, 2003. — 608 с.
10. Грабовецька О. С. Епітетна конструкція у художньому перекладі (на матеріалі української та англійської мов) : дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.16 "Перекладознавство" / Грабовецька Ольга Сергіївна. — Львів, 2003. — 200 с.
11. Гусева Л. В. Эпители в сонетах Шекспира / Л. В. Гусева // Проблемы стилистики и перевода. — Смоленск : Изд-во Смоленского гос. пед. ин-та, 1976. — С. 3—18
12. Кравцов Я. Я. Эпитет в лирических бытовых песнях / Я. Я. Кравцов // Фольклор как искусство слова. — Выпуск 4 : Эпитет в русском народном творчестве. — М. : Изд-во Моск. ун-та, 1980. — С. 57—66.
13. Круглов Ю. Г. Эпитет в свадебных причитаниях / Ю. Г. Круглов // Фольклор как искусство слова. — Выпуск 4 : Эпитет в русском народном творчестве. — М. : Изд-во Моск. ун-та, 1980. — С. 36—47.
14. Крылова О. А. Хиазм : Текстовая природа экспрессивности / О. Крылова // Stylistyka. — Opole, 1994 — № 4. — 1995. — С. 210—214.
15. Літературознавча енциклопедія : у двох томах. — Т. 1 / авт.-уклад. Ю. І. Ковалів. — К. : ВЦ "Академія", 2007. — 608 с. — (Енциклопедія ерудита).
16. Маркова О. Б. Зеркальные миры Максимилиана Волошина / О. Б. Маркова // Проблемы стиховедения и поэтики : межвуз. науч. сборник. — Алма-Ата, 1990. — С. 34—38.
17. Нетичук О. Особливості міфосвіту Володимира Свідзінського / Оксана Нетичук // Творчість Володимира Свідзінського : зб. наук. пр. — Луцьк : РВВ "Вежа" Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2003. — С. 82—97.
18. Померанец І. Б. Развитие эпитета как отражение изменений картины мира (на материале испанских поэтических текстов XII — XIV вв.) : автореф. дис. ... канд. филол. наук : спец. 10.02.05 "Романские языки" / Померанец Инна Борисовна. — Санкт-Петербург, 2004. — 20 с.
19. Свідзінський В. С. Твори : у 2 т. / вид. підготувала Елеонора Соловей / В. Свідзінський. — К. : Критика, 2004. — Т. 1. Поетичні твори. — 584 с.
20. Соловей Е. Невпізнаний гість : доля і спадщина Володимира Свідзінського / Елеонора Соловей. — К. : Наукова думка, 2006. — 224 с.
21. Томашевский Б. В. Теория литературы. Поэтика / Б. В. Томашевский — М. : Аспект Пресс, 1996 — 334 с.
22. Турсунова Л. А. Структурные типы и стилистические функции эпитета в языке английской художественной литературы XX века : автореф. дис. ... канд. филол. наук : спец. 10.02.04 "Германские языки" / Турсунова Лариса Арамовна. — М., 1974. — 23 с.
23. Турсунова Л. К проблеме классификации эпитетов / Л. Турсунова // Сборник научных трудов. — Вып. 75. — М., 1974. — С. 67—87.
24. Энциклопедия. Символы, знаки, эмблемы / авт.-сост. В. Андреева и др. — М. : ООО "Издательство Астрель" : ООО "Издательство АСТ", 2004. — 556 с. — ("ADMARGINEM").
25. Jurkevich G. Archetypal motifs of the double in Unamuno's "Abel Sanchez" / Gayana Jurkevich // Hispania. — University (Mass.), 1990. — Vol. 73. — № 2. — P. 345—352.
26. Mermall Th. The chiasmus: Unamuno's master trope / Th. Mermall // PMLA : Publ. of the Mod. lang. assoc. of America. — N. Y., 1990. — Vol. 105. — № 2. — P. 245—255.
27. Thomas P. A. La voyelle en miroir / P. A. Thomas // Neuphilol. Mitt. — Helsinki, 1991. — Jg. 92. — № 3.